

Pöördumine seoses Harilaiu kõre elupaiga taastamistöödega Riigimetsa Majandamise Keskuse, Keskkonnaameti ja Saaremaa valla poole

23.02.2026

Täname, et olete vastanud meie päringutele ning edastanud Saaremaal Harilaiul kavandatud kõre taastamistööde kohta erinevaid materjale. Oleme tutvunud saadetud dokumentide ja vastuskirjadega, kuid ei ole saanud vastuseid paljudele meie jaoks olulistele küsimustele – pigem on küsimusi järjest juurde tekkinud. Kuna varasemalt lubatud rohkeid kaasamisi (Vilsandi RP koostöökogus 2024. aastal) ei ole toimunud, peame KAH-alal kavandatavate ja toimuvate raiete kohta kogukonnale täiendavate selgituste andmist väga oluliseks.

Harilaiul järjekordselt planeeritud raie- ja ladustamisala puhul on tegemist RMK kogukonnavalaga (Harilaiu KAH). Sellel alal on raied kestnud alates 2013. aastast ning lõppu ei paista neil tulevat. Harilaid on Vilsandi rahvuspargi enim külastatud loodusala ning tõenäoliselt ka kogu Saaremaal üks enim külastatavaid looduskohti. Sellest tuleneb ka avalikkuse suur huvi seal toimuvate tööde vastu.

Kohalik kogukond tutvus planeeritavate ja kooskõlastatud tööaladega 17.02.2026 kohapeal. Kuna riigiastuste poolt ei ole peetud vajalikuks kohtuda kohaliku kogukonnaga, siis esitame oma küsimused kirjalikult ning ootame neile vastuseid. Kuigi jätkuvalt peame vajalikuks kohtumist nii RMK kui Keskkonnaameti esindajatega vähemalt 1 nädalase etteteatamisega. Kohtumine võiks eelistatult toimuda nädalavahetusel või peale tööpäeva, et huvilised saaksid praeguseid ja edasisi plaane kuulama tulla.

Kuna RMK blogist võis välja lugeda, et töödega on plaan alustada õige pea, siis ajakriitilistele küsimustele (planeeritavad raietööd, ladustamisplats) palume vastata esmajärjekorras.

1. RMK vastuskirjast meie päringule kogukonna kaasamise kohta (09.02.2026) on märgitud, et algselt kavandatud 25 ha, tehakse kujundusraiet 10 korda väiksemal pinnal (2,2 ha). Seega ei peeta vajalikuks täiendavat kogukonna kaasamist. Tegemist on kõrgendatud avaliku huviga metsaalaga, kus metsaseaduse prg 43 lg 9 kohaselt tuleb tööd kohaliku kogukonnaga kooskõlastada. Metsateatised on väljastatud 24.09.2024, seega ligi poolteist aastat tagasi. **Kas selle alusel võib väita, et metsateatised on kehtetud, kuna rikuvad metsaseaduse prg 43 lg 9 nõuet? Või millise erandi alusel ei ole RMK kohalikku kogukonda kaasanud?**
2. RMK poolt saadetud 09.02.2026 e-kirjas väidab Bert Holm, et lisa-eesmärk on praegune „noaga lõigatud“ puistu piir kujundada dünaamilisemaks, looklevamaks, looduslikku olukorda meenutavaks, millest võiks teha järelduse, et rohkem töid pole plaanis sellel ala teostada. Ilona Lepiku poolt saadud vastuskirjast (17.02.2026) selgub aga, et koostöös RMK-ga on Keskkonnaametil kavas Harilaiul taastamistööd jätkuvalt teha. Kohalikele jäävad ebaselgeks RMK ja Keskkonnaameti plaanid Harilaiul. Läbi aastate on räägitud erinevat juttu ning justkui mingit selget plaani ei olegi. Soovime saada teada, **kas, millal ja kui palju veel on töid kavandatud? Kas peale 2,2 ha raiumist rohkem raietööd ei planeerita nagu võis mõista RMK vastuskirjast?**

Mille järgi otsustatakse, kui palju on veel kavas metsa raiuda (juurida) ja mis on see eesmärk, mida soovitakse tegelikkuses saavutada?

3. Algses kooskõlastatud lähteülesandes on puude ja põõsaste liitus raie lõppedes kuni 5%, kuid RMK poolt Saaremaa vallale saadetud lähteülesandes on see 5-10%? **Milline on kooskõlastatud ja õige liituse määr, mida kohe algavatel töödel on kavas arvestada?** Saaremaa vallale esitatud lähteülesandes on ebakõlad võrreldes Keskkonnaametile saadetud lähteülesandega ehk dokument ei vasta üks ühele. Lisaks ei ole ladustamisplatsi tööde kohta lähteülesannet esitatud Saaremaa vallale. **Kas RMK võib ise muuta lähteülesandes toodud kirjeldust, kuigi Keskkonnaamet ei ole seda sellisel kujul kooskõlastanud? Miks ei ole RMK saatnud Saaremaa vallale laoplatsti rajamise lähteülesannet?**
4. **Kas RMK on Saaremaa vallalt küsinud kooskõlastust ka 25 ha suuruselt alalt raiutud metsamaterjali väljaveoks mööda valla teed? Kui jah, siis mis tingimustel see on väljastatud?** Kohaliku kogukonnaga oleme niigi halvas seisus teede pärast mures. See mõjutab nii kohalikke kui külastajate liikumist.
5. Kogukonnale ei ole selge, miks varasem ladustuskoht olemasoleva tee ääres ei ole sobiv, eriti arvestades, et kavandatav maht on vaid erinevate kirjade põhjal hinnanguliselt 200-300 tm (Saaremaa vallale saadetud lähteülesandes oli see 200 tm, RMK laoplatsti lähteülesandes 250-300 tm). Aastatel 2013/2014 raiuti ja ladustati samal alal 1850 tm ning see kogus mahtus ladustusala (SH 28.06.2014; SH 19.02.2020). Leiame, et ladustamisala ja väljaveotee tarbeks tehtav raie sihtkaitsevööndis ei ole töödeks hädavajalik. **Palume põhjendada, miks on vaja sõita üle kõre elupaiga (sigimisveekogude lähedalt) ja raiuda ladustamise eesmärgil u 30 tm metsa (üle 15% kavandatud raiemahust), kui olemas on alternatiivid, mis ei nõua täiendavat loodusliku ala raiet.**
6. Arusaamatuks jääb väide, et ladustamine varasemas kohas vähendaks oluliselt külastajate negatiivseid emotsioone ja visuaalset häiringut. Turiste liigub rohkesti ka laoplatsti äärsel pinnasteel — nii jalgsi, jalgratastel kui autodega. Eriti aktiivne on liikumine suve teisel poolel, kuna piirkond on populaarne seeneala. Kõik külastajad ei kasuta üksnes ettevalmistatud matkaradu, vaid liiguvad ka parkla ümbruse teedel ja radadel. Lisaks kasutatakse seda teed Neeme külla jõudmiseks (kuival perioodil ka autodega). Seetõttu ei ole põhjendatud väide, et laoplatsti rajamise vajadus tuleneb inimeste liikumisest olemasoleva tee ääres. Leiame, et kord juba kasutuses olnud alal ladustamine on keskkonda säästvam, kui uue laoplatsti rajamine osaliselt keskealisesse puistusse. Laoplatsti alla on võimalik panna katet, mis aitab takistada pinnase kahjustusi. **Miks arvate, et vanas kohas ladustades vähendab see oluliselt külastajate negatiivseid emotsioone ja visuaalset häiringut? Kuidas on sel korral väikese koguse puidu hakkimine ohtlikum, kui seda on olnud varasemalt hoopis suuremate koguste korral?**
7. Metsaportaali andmetel paikneb kavandatav laoplatz keskealises männikus (üle 70 aasta vana), samas kui lähteülesandes on märgitud, et tegemist on noore puistuga. Tegemist on vastuoluga, mis vajab selgitamist, kuna puistu vanus on oluline asjaolu kavandatavate tööde mõju hindamisel. Laoplatside rajamiseks tehtav kujundusraie on reguleeritud metsaseadusega. Laoplatside kavandamisel tuleks eelistada juba olemasolevaid platse või suunata materjali ladustamine vähem tundlikule alale, et

vältida täiendavat raiet ja kaitstava ala kahjustamist. Käesoleval juhul ei ole laoplatši rajamise vajalikkust ühegi liigi kaitse-eesmärgi saavutamiseks piisavalt põhjendatud, kuid selleks kavandatakse raie ligikaudu 70 aasta vanuses metsas sihtkaitsevööndis. Meie hinnangul ei ole kavandatava raie töö põhjendatus piisavalt tõendatud. **Millele tugineb lähteülesandes esitatud väide, et tegemist on noore puistuga? Kuidas on hinnatud kavandatava laoplatši rajamise vältimatut vajalikkust, arvestades olemasolevate platside või vähem tundlike alternatiivide kasutamise võimalust? Kuidas on kavandatav laoplatši rajamine ja sellega seotud kujundusraie sihtkaitsevööndis kooskõlas kehtivate seadustega ning kaitse-eesmärkidega?**

8. Mõningatel andmetel (täpseid koordinaate võetud ei ole) võivad seal kasvada II kat liigid väike käopõll ja valge tolmpa. **Kas on eelnevalt laoplatši alal viidud läbi loodusväärtuste inventuur? Kui jah, siis millal ning kui ei ole, siis palun põhjendada, miks seda tehtud ei ole?**
9. Lähim eramets jääb uuest laoplatšist umbes 100 meetri kaugusele. **Kuidas saate garanteerida, et hakkematerjali ladustamisega ei tekitata üraskikoldeid ümbritsevasse keskealisesse männikusse, sh selle levimist erametsa?**
10. Lähteülesandest ja RMK poolt saadetud infotahvlilt (skeem) ei selgu, kuhu on kavandatud juuritud kändude ladustamine ja kui pikaks ajaks on nende ladustamine ette nähtud. **Kuhu ja kui kauaks on plaanis juuritud kändude ladustada?**
11. RMK poolt edastatud e-kirjaga oli kaasas infotahvel, kus on näidatud küll raiele minev ala, kuid laoplatši asukohta sellelt ei leia. Ka laoplatši alal toimub raie ja materjal jääb sinna 6 kuuks kuni aastaks. **Miks ei ole laoplatši raie töid ja ka planeeritud väljaveoteed infotahvil kajastatud?**
12. Tegemist on olulise puhke- ja külastuspiirkonnaga. Looduskaitsealad on loodud looduse kaitsmiseks ja säilitamiseks, aga nende üheks väärtuseks on rekreatiivsed tegevused inimestele. Harilaiul käib palju külastajaid, kellest enamik peab oluliseks lisaks avarusele ka tuule- ja päikesearvu. Metsi maha raiudes vähendab oluliselt puhkepiirkonna atraktiivsust, kuna suur osa matkarajast on tuulele ja päikesel avatud. See on oht muuhulgas piirkonna turismiettevõtjatele, kelle sissetulekut võib Harilaiu külastajate langus hakata mõjutama. Harilau metsad on lisaks olulised seenel käimise kohad nii kohalike kui kaugemate külastajate jaoks. Mitte kõik külastajad ei hinda juba tehtud raieid kõrgelt, vaid eelistab ala hoida metsasena nagu see on nüüd juba aastakümneid olnud. **Kas ja mil määral on tööde kavandamisel seda aspekti hinnatud ja arvesse võetud, kuigi kohaliku kogukonnaga pole teemat läbi arutatud?**
13. Metsamaterjali uue kokkuveotee rajamine võib edaspidi soodustada erinevate masinate liikumist Laialepa lahe ja Kiipsaare tuletorni suunas. Arvestades, et tegemist on kõre toitumisala ja elupaigaga ning samas õrna ja tallamistundliku kooslusega. Vilsandi rahvusparki kaitsekorralduskavas on halle luideid mõjutavateks teguriteks toodud just mootorsõidukitega sõitmine ja kontrollimatu külastus. Meie arvates ebamõistlikult pikk (maksimaalselt ligi 2 km) kokkuveotee härib külastajaid kindlasti. **Kas ja kuidas on Keskkonnaamet ning RMK hinnanud riski, et uus kokkuveotee soodustab edaspidi kõrvalist liikumist? Millised konkreetsed meetmed on kavandatud tee kasutamise vältimiseks kõrvalistel eesmärkidel?**

14. Kui Silmakaalal on tulevikus siiski kavandatud suuremahulisi raietöid, on oluline juba praegu selgitada, kuhu plaanitakse edaspidi ladustada metsamaterjal ja juuritud kändud. Lähteülesandes on varasema laoplatši eelisenä välja toodud, et ala on koristatud peenikestest okstest ja okkavarisest ning taastunud. Kuid uue laoplatši korrastamisel ei ole selliseid tingimusi lähteülesandes ega kooskõlastuskirjas toodud. Samas on märgitud, et ala võiks tulevikus sobida aas-karukella kasvukohaks. Lisaks võib kändude juurimine kahjustada lähedal asuvaid puid ja suurendada nende tormiheite riski. **Kuhu on tulevikus plaanis ladustada metsamaterjal ja juuritud kändud? Kas uuel laoplatšil on kavandatud samasugune korrastus (sh okste ja okkavarise eemaldamine) nagu varasemal laoplatšil? Kuidas välditakse tööde käigus lähedal asuvate puude vigastamist ja tormiheite tekkimise riski?**
15. Kõre tegevuskava ütleb, et 500-isendiline populatsioon saab toimida vähemalt 125 ha suurusel alal. Hetkel on teada, et Harilaiul on sobivat elupaika vähemalt 110 ha, mis juba võiks olla piisav iseseisva populatsiooni toimimiseks. Meediast oleme lugenud, et 2024.a kevadel on kuulnud u 100 laulvat kõret. **Kas on teada, kui edukas on Harilau kõre populatsioon tegelikkuses? Kas see on elujõuline iseseisvalt või sõltub siiski suurel määral inimese kaasabist ja Penijõe kõrede kasvatuskeskuse tegevusest? Kas ja millal võiks Harilau populatsioon inimesest täiesti sõltumatuks saada ja kas see üldse Harilaiul võimalik saab olla?**
16. Kõre tegevuskava aastateks 2017-2021 näeb ette, et igas makonnas hinnatakse kaitsekorralduslike tegevuste tõhusust. **Kas Harilaiul on hinnatud nende tegevuste tõhusust? Kui jah, siis palume edastada materjalid selle kohta, et vähendada kõhklusid seni teostatud ja ka planeeritavate tööde osas.**
17. Kõre tegevuskavast võib lugeda, et Eestis kestab kõre aktiivsuspäriood tavaliselt aprilli keskpaigast oktoobrini; pärast kudemise lõppu aga siirduvad nad toitumisaladele, mis tavaliselt asuvad sigimisveekogude läheduses. Septembris–oktoobris toimub tagasiränne talvitumiskohtadesse. Kõred asuvad talvitumiseks sobivaid kohti otsima septembri lõpus–oktoobris. Uuringud näitavad ka, et 33–100% isenditest talvitub suvistes elupaikades ning suvise ja talvise elupaiga vaheline kaugus võib olla alla 100 meetri. **Kas Harilau puhul on üldse uuritud, kus piirkonnas kõred talvituvad? Miks on erinevaid taastamistöid lubatud teha juba augustis-septembris, kui kõre aktiivsuspäriood sel ajal veel kestab? Kas ei ole ohtu, et sellega võidakse hoopis kõresid tappa? Miks lubab Keskkonnaamet sõita üle kõre elupaiga ja lompida, kuigi sellega on oht, et osa isenditest hukkuvad? Miks Keskkonnaamet ei ole seda keelanud, vaid just suunanud ja lubanud rasketehnika liikumist kõre elupaigas, sh toitumisalal ja potentsiaalses talvituslal? Seda veel eriti arvestades, et alal on olemasolevad teed, mis on kõvaks sõidetud kattega ja kus kindlasti kõred ei talvitu.**
18. Harilaiul tehakse pea iga-aastaselt töid rasketehnikaga. Kohalikele elanikele on Harilau sõitmist korduvalt ametnike poolt põhjendatud sellega, et nii võivad kõred rataste all hukkuda ja Harilaiul on tallamisõrnat kooslused, samblikud, taimed, seened, mis autorataste all hävivad. Kui kohapeal vaadata, siis on liival siiani näha mitmeaasta tagused risti-rästi sõitmise jäljed, mida isegi tuuled ja vihmad ei ole silunud. Sellel alal on õrnat liivad kokkusurutud ja luide kahjustunud. Võib põhjendatult väita, et pinnasele on tekkinud negatiivsed mõjud, mis igaaastaste

töödega järjest süvenevad. Kui männikut raiutakse iga aasta natuke, siis suureneb sõitmine luidetel veelgi ja mõjud on oluliselt suuremad. Kohalikes tekitab see kummastust, et rasketehnikaga võib luidetel sõita, aga autodega mööda olemasolevat teed kuni lõkkekohani mitte. **Kas ja kuidas mõjutavad Keskkonnaameti arvates korduv rasketehnika kasutamine kõre elupaiga kvaliteeti? Kuidas on tagatud, et eelpool mainitud kahjustusi ei tekitata RMK looduskaitsete tööde käigus?**

19. Istutatud mets Harilaiu Silmakaalal on 50-70-aastane. Meie hinnagul on see piisav aeg, et algne luitekooslus häviks. **Millel tugineb väide, et Harilaiu männikultuuri raiudes ja juurides on võimalik endist kooslust taastada? Kas Keskkonnaametil või RMK on olemas Harilaiu konteksti sobivat teadustööd või näiteid, et raadamisega saab esialgse luitekoosluse taastada, kui see on hävinud olnud rohkem kui 50 a?**
20. On kõlanud mitmeid väiteid, et see istutatud männikultuur on elutu noorendik. Kuid meie hinnangul see aga ei vasta tõele. Kahtlemata on istutatud metsades elurikkus madalam kui looduslikus metsas, aga samamoodi võib elurikkus olla madal kuivades loometsades või ka looduslikes luitemännikutes. See aga ei tee neid koosluseid elututeks või väärtusetuteks. Metsade väärtust ei tohiks hinnata ainult seal elavate liikide arvu järgi, vaid vaadata tuleks metsa kui tervikust. Samuti on teada, et suurel 25-hektarilisel tööalal on Eesti läänepoolsemaid III kategooria roomava öövilke ja lisaks III kategooria seene pruunika vöötnarmiku leiukohad, mis annab alust kahelda väites nagu oleks tegemist elutu kooslusega. Harilaiu poolsaare kohta on 2007. aastal Tartu Ülikooli tudengi Ülle Altnurme poolt kaitstud magistr töö „Harilaiu floora ja taimkatte dünaamika aastatel 1933-2001” (juhendaja Elle Roosalu). See töö annab sisuka ülevaate, milliseks on aastakümnetega kujunenud sinne loodus ja kuidas on arenenud uued kooslused istutatud metsaaladele. **Mille järgi on seda madalat mitmekesisust hinnatud, milliseid indikaatorliike selleks on kasutatud? Kas Keskkonnaamet või RMK on teostanud alal elustiku inventuure? Kas on kaalutud muid alternatiive peale lageraie ja juurimise elurikkuse tõstmiseks sellel alal?**
21. Kõre tegevuskavas on kirjas, et kvaliteetse maismaa elupaiga moodustavad avatud luite- ja/või liivikualad; hõredad üksikute puudega (liituvus maksimaalselt 30%) sambla või pohla kasvukohatüüpi luitemännikud. **Miks on raadatava ala liituvuseks lähteülesandes pandud ühel juhul kuni 5% ja teisel juhul 5-10%, kui kõre tegevuskava mainib maksimaalseks liituvuseks 30%? Kas ei oleks võimalik säilitada sellisel juhul siiski ka roomava öövilke kasvukohad ja jätta suurema liituvusega metsatukkasid?**
22. Keskkonnaportaalis olevate kaartide järgi ei ole varasemalt raiutud ja juuritud aladele luitekooslusi tekkinud, mis vastaksid Loodusdirektiivi nõuetele. Samamoodi ei ole raiutavatel aladel luitekooslusi märgitud, mida taastada saaks. Lõpust on seni raiutud aladel noori pealetungivaid puid eemaldatud. See töö ei ole kandnud vilja, sest uusi noori puid tuleb uuesti peale. **Kas juba raiutud ja juuritud aladel on Keskkonnaamet teostanud tööde tulemuslikkuse hindamist? Kas selline tegevus on jätkusuutlik kui nende pidevate hooldustööde lakkamisel kasvab ala uuesti täis?**

23. Kõre tegevuskavast võib lugeda, et kõre vajab elupaigana avatud ja päikesepaistelisi alasid, mille pinnas on liivane või kivi-klübune või kus taimestik on hõre ja madalmurune (kuni 10 cm). Samuti on tegevuskavas rõhutatud, et sigimisveekogude servaalad tuleb hoida avatuna ja madalmurustena. Samas on alal, kus varasematel aastatel on juba tehtud taastamistöid (metsa raadamine, sigimisveekogude rajamine), praegu vohama hakanud kõrge taimestik (peamiselt kõrrelised), mille kõrgus on suures osas enam kui 10 cm, ulatudes kuni 50-60 cm-ni. Lisaks tungivad peale noored kased ja männid. Tegevuskavas kirjeldatud tingimuste põhjal ei tundu selline ala kõrele enam sobiva elupaigana. **Kas kõrge ja tihe taimestik (kõrrelised) ei ole liikumistakistuseks kõrele? Kas ka uuel taastamisalal võib tekkida sarnane olukord, kus ala kasvab kõrreliste, seemikute poolt kiiresti kinni ja muutub kõrele ebasobivaks elupaigaks?** Eelkõige tekitab küsimust, et pinnases leiduvad mineraalsed toitained soodustavad kõrge rohttaimestiku vohamist ning vähendavad taastamistööde pikaajalist tulemuslikkust kõre elupaiga seisukohast. Kõre tegevuskavas on kirjas ka, et selliseid alasid hoitakse madalmurusenatena karjatamise abil. **Kas on plaanis ka juba taastatud kõrreliste poolt hõivatud ala karjatama asuda? Kuidas selline tegevus luitekooslusele mõjuks?**
24. **Kas oleks võimalik saada seire ja muid vaatlus andmeid Harilaiu kõre arvukuse kohta läbi aastate?** Samuti andmeid hariliku kärnkonna kui kõrele ohtliku liigi kohta. **Kus asuvad hariliku kärnkonna sigimisveekogud ja kas need kattuvad kõre sigimisveekogudega?** Avalikust kaardirakenduses on nähtav vaid üks sigimisveekogu (parkla servas). **Millel põhineb teadmine, et harilik kärnkonn on Harilaiul kõrele ohuks ja Silmakaelalt metsa mahavõtmine aitab vähendada hariliku kärnkonna arvukust piirkonnas?**

Lugupidamisega,

/allkirjastatud digitaalselt/

Tiina Ojala

MTÜ Tagamõisa juhatuse liige